

poglavlja. Koliki utjecaj ima nagrađivanje na izborno ponašanje? Utječe li na socijalni izbor želja za pravičnosti? Koliko je vjerojatna ova, a koliko ona pretpostavka?

U trećem poglavlju — »Teorija i model stvaranja odluka« opisuje se Humphreyev eksperiment; daje se njegova teorijska okosnica, prikazuje testiranje modela u svjetlu izvođenja eksperimenta, te izlažu uvjeti za primjenu modela na tzv. dvostruki problem oko izbora. »Ovaj se model može primijeniti na svaku izbornu situaciju, koja će se još jednom ponoviti, a u kojoj ga prate opisani uvjeti ...«

Siegelov rad na ovom polju pokazuje da je moguće formulirati matematički model kad su ispunjeni povoljni uvjeti.

U četvrtom dijelu koji nosi naslov »Analiza i model socijalnog izbora« primjenjuje se izložena teorija i opisani model da bi se analizirao proces koalicionog izbora. Dio predstavlja analizu dvaju očigledno odvojenih pravaca u istraživanju u socijalnoj psihologiji. Želi se pokazati da je teorijski moguće konceptualizirati partikularne kompleksne društvene situacije općenito u terminima teorije o stvaranju odluka.

Pod naslovom »Istraživačka strategija«, dat je peti dio knjige u kojem se opisuje nacrt istraživanja i način njegova izvođenja. Istraživanje se povezuje sa testiranjem osnovnih pretpostavki teorije. Pretpostavke su ordinarne prirode, obrađene teorijski i matematski. Dati su i shematski prikazi izvedenih pokusa uz pokušaj da se da primat matematskom objašnjenju eksperimenta, što je posebno istaknuto u šestom poglavlju koje nosi naslov »Ordinarno testiranje osnovnih pretpostavki«.

Sedmi dio knjige predstavlja opis »modela za jednake »alfa uvjete«, dok je u osmom dijelu opisan model za »nejednake »alfa' uvjete«. Prvi se model zasniva na primjeni dvaju nezavisnih testova u kojima je izvršena procjena »alfa« vrijednosti, koje su izvedene u dvije različite verzije. Drugi model obuhvaća primjenu empirijskog, jedinstvenog testa, koji se primjenjuje na najmanje tri primjera. U devetoj se glavi iznose rezultati navedenih dvaju testova. Vršiti se generalizacija teorije o odlučivanju. Ispituje se kakav je učinak na ponašanje unutar sistema u kojemu dolazi do slobodne interakcije individua. Vrlo sažeto, autori u desetoj glavi iznose razlike između istraživačkih programa, ali zato ne baš sažeto govore o »primje-

nama teorije na međusobno, ali dodatno povezane sisteme u posljednjem, jedanaestom poglavlju knjige.

Knjiga »Utility and Choice in Social Interaction« baca više svjetla na teoriju o donošenju odluka u definiranom društvenom kontekstu. Ovdje se daje slika dviju situacija, zaista povezanih, koje se analiziraju u terminima maksimizacije očekivane korisnosti teorije o donošenju odluka. Teorija se prvenstveno primjenjuje na ponašanje individua u koalicionoj igri. Autori pretpostavljaju da je moguće izvršiti generalizaciju teorije o ponašanju sistema tako da se izvrši međusobno slobodno povezivanje individua. Priloženi su i opisani testovi, a uključena masa podataka. Autori smatraju da su cilj: »razviti i testirati utvrđeni, na korisnosti utemeljeni model donošenja odluka ...« uglavnom postigli, a na nama je da kažemo da li je cilj zaista postignut.

Marija Paštar

Peter F. Drucker: »Die Zukunft bewältigen. Aufgaben und Chancen im Zeitalter der Ungewissheit«

Econ Verlag, Düsseldorf, 1972.

Drucker je jedan od najpoznatijih teoretičara suvremene organizacije. Iako je gotovo svaka njegova knjiga »sinteza« ažurnih saznanja o društvenoj organizaciji, ova je posljednja — poznata kao bestseler — to još i više. Iako je u cjelini Druckerov futurološki pristup dubiozan, on suvereno barata praktičnim primjerima kompleksnih organizacija u Americi, Kanadi, Njemačkoj kao i u Japanu.

Knjiga ima četiri dijela: I. Znanstvene tehnike, II. Od internacionalne privrede ka svjetskoj privredi, III. Društvo organizacija i IV. Društvo znanosti.

Prva dva dijela, posvećena razvoju tehnologije i tehnološko-socijalne organizacije u posljednjih sto godina, antecedentni su obrazac ekspanzivnih, gotovo »revolucionarnih« promjena koje iz retrospektive začas čine perspektivu: dinamika industrije, novog poduzetništva, socijalne politike itd. Transformacija se najplauzibilnije očituje u svjetskoj privredi. Njeni resursi su prvorazredno fleksibilni, svakog dana sposobniji za najzavidnije integracije. Takva je efikasnost rasta u stvari već posao solidne udžbeničke interpretacije, tako da od prve

polovine Druckerove knjige nećemo fak-
tualno mnogo profitirati. No, ključno je
pitanje, kojem su posvećena zadnja dva
djela: da li je cjelokupno društvo spo-
sobno pratiti dinamiku ekonomsko-teh-
nološke organizacije?

Dvije su uzajamne okolnosti koje pred-
stavljaju društveni odgovor na gornje
pitanje. Prva je **znalačko** upravljanje, a
druga je izvjesna **sloboda** društvenog od-
lučivanja u pogledu djelatnih orijenta-
cija. Raspolaganje velikim tehnološkim
kompleksima »izaziva« potrebu velikog
fonda **znanja**. Traži se **kvalificirani** dru-
štveni sistem upravljanja koji može rje-
šavati ne samo prospektivne zadatke ne-
go i koji može »progutati« negativne
probleme: eksploziju stanovništva, siro-
maštvo, ratove, kulturne barijere, auto-
ritarne i totalitarne politike itd. Otkad
je manuelni rad potisnut, »rad glavom«
i kadrovi njegova profila čine, po auto-
ru, najblagodaniju vrijednost suvreme-
nog i budućeg društva.

Na pitanje, da li ima izgleda da se
društvo znalački producira, Drucker od-
govara izrazitim tehnokratskim optimiz-
mom. Međutim, smatra da postoji odre-
đena **nijansa** slobodne društvene akcije
koja se odvija u okviru uspješno vođe-
nih društvenih **organizacija**. Ovaj mo-
dalitet naziva »novim pluralizmom« (str.
162—169.). Za razliku od uniformističkih
shvaćanja po kojima bi suvremeno dru-
štvo bilo skup strogo institucionalizira-
nih struktura odnosa na bazi izričite i
kontrolirane ekonomske efikasnosti, Dru-
cker drži da je suvremeno društvo, ni-
šta manje nego tradicionalno, skup ne-
izbježno heterogenih struktura odnosa.
Uniformistička anticipacija je ostatak
apologije države, birokratskog i centra-
liziranog upravljanja podjednako na uni-
verzitetu, u bolnicama i u poduzećima.
Heterogenost društvenih vrednota i or-
ganizacija uvijek je postojala, u prošlosti
prigušena iluzijom države, a danas eman-
cipirana. Među organizacijama stvorena
je društvena distanca koja sama po sebi,
kako smatra autor, pruža šansu pozitiv-
noj autonomiji. Iako se ne može definiti-
vno tvrditi da je moćna država orga-
nizacija povučena iz igre, privredni mag-
nati, bolnice, univerziteti i druge zna-
čajne organizacije imaju »svoje vlastite
ciljeve, svoju vlastitu ljestvicu vrijed-
nosti i gledaju stvari iz svog vlastitog
vidokruga« (str. 166.). Država nije više
»gospodar«, nego »majstor«. Takva se
uklapa u regulativni balans »društva or-
ganizacija«; preuzima većinom koordina-
tivne funkcije.

Organizacije novoga lika začete su na
»privatnim« inicijativama. Nevažna je i
anahrona činjenica što su one, pravno
uzevši, privatno vlasništvo. Suvremena
agilnost traži novu kategorizaciju pri-
vatnog poduzetništva. Radi se o indivi-
dualnoj **slobodi** da se donese optimalna
odluka, da se **kreira** društvena organi-
zacija, bez bauka državnog tutorstva s
jedne i privatno-vlasničke recipijencije
s druge strane.

»Simbioza organizacija« (str. 169—175.)
dade se interpretirati samo kao »uzajam-
na ovisnost organizacija«. Socijalni ba-
lans reproducira se u zajednici interesa,
a organizacije nastoje zadržati kontrolu
nad svojim budžetom i legislativom. Bio
bi to idealan model globalne autonomne
koordinacije kada ne bi česti inci-
denti koji nastaju intruzijom »tuđih«
kompetencija. To su kontrahentni pro-
cesi kojih nisu pošteđene ni »komunisti-
čke« zemlje; uzajamna zavisnost izme-
đu »političara« i »direktora« odvede, kad
se granice povrijede, do rivaliteta i
uzajamnih arogancija (str. 175). Ipak,
model koegzistencije može se normirati
sa dva zakona »**društvene odgovornosti**«
organizacije: prvi kaže, da se »utjecaj
na ljude mora što je više moguće ograni-
čiti«; drugi, »da se utjecaj iskalkulira
izvana«, treba znati »koji njeni utjecaji
mogu dovesti do društvenih problema«
(str. 191.). Organizacije pluralističkog
društva »istinski su produktivne i efi-
kasne samo kada ljudima stvaraju šanse
za zadovoljenje želja i potreba (193.).
U krajnjoj liniji, svoju egzistenciju ima-
ju zahvaliti povoljnom društvenom po-
ložaju.

Nova realnost traži novo vrednovanje,
novu teoriju. U raspravljачkim poglav-
ljima »Područje slobode«, »Može li indi-
viduum preživjeti?«, »Ima li znanje bu-
dućnost?«, i u brojnim sličnim, Drucker
iskazuje potrebu za jednom novom teo-
rijom društva. Krećući se od krajnje
»desnih« do krajnje »lijevih«, starih i
novih, teorija, političkih programa, an-
gažiranih studenskih akcija, Drucker da-
je prednost životu u organizaciji. Stiče
se utisak da je taj život više kompromis
govor na neuralgična pitanja suvreme-
nog društva. Teorija budućeg pripadnika
društva više je kontraktualna nego revo-
lucionarna. On će se bolje sjećati, što i
sam Drucker rado i često naglašava,
Rousseaua i Lockeja, nego Johna Stuarta
Milla i Marxa (str. 179.).

Vjeran Katunarić